השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה סז.

דברי הכל אסורה. דולמי עייל כה ריחמא: **והאי דידי.** האי בת מיהא דאסרינא כפת חמה וחבית פתוחה דמי: **הכי הלכתא.** לעולם **והרפיחן.** על האור אחר שנפל החומץ לתוכו: **וכן היו עושין.** עוסין חומץ לתוך הגריסין לוגן והיה משביחן. ורב דימי קאמר לה: **לא שיאמרו כו'.** מוסרא היא כלומר לא שיוכלו לאתא פגם בתבשיל מחמת דבר אחר כגון שתהא חסירה מלח או יתירה דאם נפגם מחמת דבר אחר אין עולין הפגם באיסור ואסור: **אלא.** איהו טעם לפגם שמואר: **כל שאינה חסירה.** שום תקון ואינה נאכלת מפני זה כלומר ואיסור זה פוגם טעמה. ואינה נאכלת לאו דוקא דכיון דפגימתה פוגמת קרי לה אינה נאכלת: **ואיכא דאמרי.** הא דרשי לקיש לקולא: **נותן טעם לפגם שאמרו אין אומר כו'.** כלומר אין עולין הפגם בדבר אחר לומר חסירה היא מלח ואילו היתה כתיקונה לא היה זה האיסור פוגמה שהמלח היה מבטל את פגימת טעם האיסור ומתקנו אלא כיון דטעם האיסור פוגמה עכשיו כמות שהיא הוי פגם ומותר: **כל שטעמו וממשו** (ב) **לוקין עליו וזהו כזית בכדי אכילת פרס.** ועל כגון זה נאמר שיעור זית בכדי אכילת פרס הלכה למשה מסיני שאם יש בכשיעור פרס של תבשיל זית מן האיסור לוקין עליו אע"פ שאין זית של איסור נאכל בבת אחת כיון דאינו שוהה באכילתו משהתחיל לאוכלו עד שגמרו אלא כדי אכילת פרס מצטרפת אכילתו ולוקה אבל אם אין בכדי אכילת פרס של תבשיל איסור (ג) הואיל ושוהה באכילתו זית (ד) יותר מכדי אכילת פרס הוו להו כשתי אכילות של שני ימים ואין לוקין דקים להו לרבנן דאכילת פרס הוי שיעור שהיית אכילה. ופרס היא חצי כזית של עירובי תחומין ושיערו חכמים כזית מג' לקב חציה לבית המנוגע שנאמר בה (ויקרא יד) והאוכל בבית יכבס בגדיו פרשוהו חכמים לשוהה בה שיעור אכילה כדתניא (ה) והאוכל בבית והשוכב בבית אין לי אלא שוכב ואוכל לא אוכל ולא שוכב מנין תלמוד לומר יכבס את בגדיו ריבה אם כן מה תלמוד לומר האוכל והשוכב ליתן שיעור לשוכב כדי אכילה וכמה היא אכילה כדי אכילת פרס והוא תרבע ביצים: טעמו

דברי הכל אסורה בפת צוננת וחבית מגופה דברי הכל מותרת לא נחלקו אלא בפת חמה וחבית מגופה בפת צוננת וחבית פתוחה והא דידי נמי כפת חמה וחבית פתוחה דמי: זה הכלל כל שבהנאתו בנותן טעם כו': אמר רב יהודה אמר שמואל הכי הלכתא ואמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא שנפל לתוך גריסין רותחין [א]אבל נפל לתוך גריסין צוננין והרתיחן נעשה כמי [ב]שהשביח ולבסוף פגם ואסור וכן כי אתא רבין אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן לא שנו אלא שנפל לתוך גריסין רותחין אבל נפל לתוך גריסין צוננין והרתיחן נעשה כמי שהשביח ולבסוף [ג] פגם ואסור וכן כי אתא רב דימי כו' וכך היו עושין בערבי שבתות בציפורי וקוראין אותם שחליים אמר ריש לקיש נותן טעם לפגם שאמרו לא שיאמרו קדירה זו חסירה מלח יתירה מלח חסירה תבלין יתירה תבלין אלא כל שאין חסירה כלום ואינה נאכלת מפני זה ואיכא דאמרי אמר ריש לקיש נותן טעם לפגם שאמרו אין אומרין קדירה זו חסירה מלח יתירה מלח חסירה תבלין יתירה תבלין אלא [ד]השתא מיהא הא פגמה אמר ר' אבהו אמר רבי יוחנן [ה]כל שטעמו וממשו אסור [ו](לוקין) עליו וזהו כזית בכדי אכילת פרס טעמו

אמר רב יהודה אמר שמואל הכי הלכתא. ה"ג בספרים וכן נראה מדתמר בסמוך מדברי כולן נלמוד נותן טעם לפגם מותר ומאי מדברי כולן וכי משום דמפרשינן למתני' ליהוו סברי לה אלא מדגר' הכי הלכתא נימא (ג) מדר' יהודה שמעי' בהדיא וכן מדר' יוחנן בהדיא בסמוך דקתמר אם ריבה נותן טעם לפגם מותר ומסתמא רבה בר בר חנה ורב (ד) (לדידי) נמי שבאו לפרש המשנה כמו כן אזלי בשיטתייהו: **נעשה** כמי שהשביח כו'. תימה אמאי נקט האי לישנא דהא ודאי משביח הוא וי"ל לפי שעיקר הטעם לא הוי עד לאחר שירתיחו ויענו: **וקוראין** אותו שחליים. לפי שהיו רגילין להניח בו חומץ כמו בשחליים כדאמרינן לעיל (ה) גבי (מחלי) מי מיכא בהו חלא מיגרי בהו ואשמעינן רב דימי שהיה משביח מן החומץ: **אמר** ריש לקיש נ"ט לפגם. (ד) לא שיוכל לומר שהקדירה נפגמת ממחת דבר אחר כו' להאי לישנא קמא הוי לאומרא וה"ק מה שהתירו חכמים פגם לא מיירי בפגם שיש לתלותו בדבר אחר כגון בחסרון מלח או בתירון כי אותו פגם ודאי לא התירו כמו שאילו היתה כתקונה ממלח ותבלין היה האיסור נותן בהם טעם לשבח אלא אחזו פגם שמותר כל שאינה חסירה כלום ואינה נאכלת מפני זה פירוש שהאיסור פוגמה ואינה נאכלת לאו דוקא שאינה נאכלת כלל אלא כלומר שנפגמת ואיכא דאמרי אמר ר"ל נותן טעם לפגם שאמרו אין אומר קדירה זו דלקולא קאמר וה"ק אין תולין הפגם בדבר אחר כדי לאסור שיאמרו אין הפגם ממחת האיסור אלא ממחת יתרון או חסרון מלח ואילו היתה כתקונה לא היה האיסור פוגמה ואסור אין אומרין כך אלא כיון שהיא פוגמת עכשיו כמו שהיא בין שתהא חסירה או יתירה מלח מותר: **א"ר** יוחנן כל שטעמו וממשו אסור ולוקין עליו טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו. פי' רש"י בפרק גיד הנשה (חולין דף צח:) מכאן דטעם כעיקר לאו דאורייתא ופי' כגון חלב שנפל לתוך בשר או חלב שנפל ימות שאין ממשו בעין ואין נראה מה שפי' רש"י חלב שנפל לתוך בשר דאפילו לפירוש רש"י דטעם כעיקר לאו דאורייתא מודה בבשר בחלב דהוי דאורייתא דדרך כיסול אסרה תורה כדאמר בשמעתתא דטיפת חלב כו' פ' כל הבשר (שם דף קח.) ועוד דהאוכל בשר בחלב אוכל ממשו של איסור כשאוכל הבשר כדאמר פרק כל הבשר (שם) (ו) אלא צריך לומר כגון חלב שנפל ונבלע לתוך הבשר לגיכא רק טעם בעלמא וטעם לאו דאורייתא (ז) מדקאמר אחי שמע מינה טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא דאי סלקא דעתך דרבנן מבשר בחלב אמאי לא גמרינן מחידוש הוא אי חידוש אע"ג דליכא טעמא נמי משמע דכי נמי ליתא בעלמא אלא מדרבנן גבי בשר בחלב הוי דאורייתא והכי אמרינן כפרק כל הבשר בשמעתא דטיפת חלב דאמר אחי טעמו ולא ממשו דאורייתא דאי מדרבנן וכו' ורבא אמר דרך כיסול אסרה תורה משמע דבשר רבא טעמו ולא ממשו דהיינו טעם כעיקר לאו דאורייתא והלכתא כרבא לגבי אחי ועוד דאיה דאמרי מפרק גיד הנשה דקאמר גבי זרוע בשלה דאיל מיר (ח) והוא איתר מכלל איסור כזה שהתיר הכתוב לבשל הזרוע עם האיל ואמר רבא לא נצרכא אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור מכל אשר יגע בבשרה יקדש וגבי זרוע בשלה שרי מדנקט רבא טעם כעיקר בקדשים אסור משמע הא בחולין שרי וקרא דגיעולי עובדי כוכבים שלוה הכתוב להגעיל כלי מדין אע"פ שלא היה בהם רק טעם מיניה לא גמרינן מחידוש הוא דהא אפי' קדירה בת יומא מ"מ דלא פגמה פורתא ואפ"ה אסרה רחמנא אלמא חידוש הוא אלא לא גמרינן מיניה ואע"פ דבפרק אלו עוברין בספרים (דף מד:) מייתי קרא דמשרת ענבים גבי טעם כעיקר לאו דרשא גמורה מדאורייתא היא אלא אסמכתא בעלמא ולעולם טעם כעיקר לאו דאורייתא כך שיטת רש"י ולא נראה לר"ת דהא ר' יוחנן אית ליה דר"ע פרק אלו עוברין (שם דף מד:) דילף טעם כעיקר מגיעולי עובדי כוכבים ואין לומר דאסמכתא בעלמא היא דהא פריך התם והאי משרת להיתר מצטרף לאיסור הוא דאתא האי מיבעי ליה לטעם כעיקר מדפריך הכי בהדיא אלמא דרשא גמורה היא דהא ר"ע מוכח מיניה היתר מצטרף לאיסור לחייב מלקות לגזיר ששרה פתו ביין ויש בו להצטרף מפת ומיין ורבנן מוכחים מיניה טעם כעיקר וכי היכי דלר"ע הוי דרשא גמורה גבי היתר מצטרף לאיסור מדחייב עליה מלקות ה"נ לרבנן הוי דרשא גמורה מדאורייתא דטעם כעיקר לאורייתא והיא דפרק כל הבשר (חולין דף קח.) דאמר רבא דרך כיסול אסרה תורה דמשמע דפליג על אחי ויסבור דטעם כעיקר לאו דאורייתא כדפרישית לפי שיטת רש"י לא היא אלא ודאי גם רבא ס"ל דטעם כעיקר דאורייתא דבפרק התערובות (זבחים דף עט.) קאמר רבא (ט) אימור דאמרי רבנן רובא ובטעמא וכי היכי דבריבא הוי דאורייתא מאחרי רבים להטות ה"נ בטעמא והתם בפרק כל הבשר ה"ק רבא לאחי מבשר בחלב לא תוכלו להוסיף בטעמו ולא ממשו דאורייתא דהיינו טעם כעיקר משום דבשר בחלב דרך כיסול אסרה תורה ודחויא בעלמא הוא אבל ודאי טעם כעיקר דאורייתא כדאמר ליה בספרים (דף מד:) ממשרת ענבים והיא דפרק גיד הנשה (חולין דף צח:) דגבי זרוע בשלה דקאמר רבא (י) גרסינן לא נצרכא אלא להיתר מצטרף לאיסור דבקדשים אסור מכל אשר יגע בבשרה יקדש והכא שרי כגון שמקלת בשר הכתף עם כל הזרוע חוץ לרוטב ובולע האיל מן הזרוע אלי שיעור כדפי' פרק גיד הנשה (שם דף צט.) (כ) אבל חולין אין היתר מצטרף לאיסור דחולין מקדשים לא גמרינן ועוד יש לישב גירסת הספרים והכי פירושו דבקדשים אסור וה"ה בחולין ונקט קדשים משום דאיירי בהו קרא דכל אשר יגע בבשרה יקדש (יא) היינו משום דלא לא אשכחתא קרא אחריתא לאשמעינן טעם כעיקר ואוקימנא קרא דחטאת לטעם כעיקר קודם מלהיתר מצטרף לאיסור אבל בתר דחזינן טעם כעיקר ממקום אחר ודאי אוקמינן לקרא דחטאת להיתר מצטרף לאיסור ומכל מקום מייתי ליה לטעם כעיקר משום דהדרשא פשוטה יותר כי כן רגיל התלמוד גבי מילה לדחות שבת מיום השמיני ובפרק ר"א דמילה (שבת דף קלב.) דריש לה מכן שמונת ימים וכן למול במקום נגע והכי מוכח דטעם כעיקר שרי גבי חיל מיר כגון שמבשל

מסורת הש"ס

(א) [נ"ל ולוקין]. (ב) [נתלות רש"ס]. (ג) בס"ת: מיתת איסור. (ד) [רש"ס מס"ר]. (ה) [תו"ס מלוקע פרשה ז]. (ו) [נ"ל דימין]. (ז) [דף ל: וסס ד"ה הסחלים]. (ח) [נ"ל שחלים]. (ט) מן מדקתמר אכי עד הי לאוריינתא שייך קודם ועוד דהאוכל וכו'. רש"ל. (י) נ"ל אמור רבנן בטעמתא ואמור רבנן בריחא יכי וכן פירש הסם. (כ) [ד"ה גלי רחמנא].

הגהות הב"ח

(א) נמ"א ולבסוף פרגם ואסור: (ב) רש"י ד"ה כל שטעמו וממשו אסור ולוקין וכו' יותר מבבדי: (ג) תוס' ד"ה אמר וכו' מימת דמדר' יהודה וכו' מדרבי יוחנן שמעינן בהדיא: (ד) ר"ה אמר ריש לקיש וכו' לפגם שאמרו לא שיוכלו וכו' מה שהתירו חכמים נ"ט לפגם לא מייר וכו' לא התירו ביון שאילו היתה: (ה) ר"ה ר"ר יוחנן וכו' כגון חלב שנפל לתוך בשר או חלב נימורה שנפל שאין ממשו: (ו) בא"ד כדאמר פרק כל הבשר דקאמר אחי שמע מינה וכו' אי מדמה הוא אע"ג וכו' בשר בחלב הוי לאוריינתא אלא צריך לומר כגון חלב וכו' טעמם לאו דאוריינתא והכי הלכתא כו' יוחנן כנ"ל: (ז) בא"ד גבי זרוע בשלה לאיל מיר דהוי איתר מכלל איסור דאיסור מה דבעלמא אסור כה"ג שהתיר הכתוב לבשל הזרוע דבקדשים אסור וכו' אע"ג דבפרק אלו עוברין: (ח) בא"ד דקאמר רבא לא נצרכא וכו' הבי נרסינן לא נצרכא אלא לרחמ: (ט) בא"ד והיינו משום וכו' טעם כעיקר הוה אוקימנא:

עין משפט נר מצוה

סא א עוס"ע י"ד סימן קלד סעיף יב:
סב ב מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הלכה כח סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סימן קז סעיף כ:
סג ג טור ש"ע שם סעיף ג:
סד ד מיי' שם הלכה כ והלכה ג:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com